

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevacica i Šokaca, sv. IX. (H), Hrvatsko akademsko društvo, ur. Slaven Bačić, Subotica, 2009., 230 str.

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevacica i Šokaca, koji izlazi od 2004. u izdanju Hrvatskog akademskog društva iz Subotice, nošen je idejom da se prikupe i obrade podatci o podunavskim Hrvatima kako bi se popunile praznine i otklonila nerazumijevanja i nejasnoće nastale ne samo nedovoljnom istraženošću nego i namjernim prešućivanjem ili iskrivljavanjem. Protagonisti tog kulturnog pothvata ispunjeni su prosvjetiteljskim naumom da se suprotstave tom stanju stvari jednim intelektualnim pothvatom trajne vrijednosti. Konceptcija Leksikona spaja tipična obilježja nacionalnih leksikona s nekim specifičnostima koje proizlaze iz prirode predmeta i nauma njegovih autora. Uključen je sadržaj „pokriven“ naslovom, ali i teme koje su komplementarne ili isprepletene s tim. Tako Leksikon obuhvaća i događaje, institucije i osobe koje nisu primarno vezane za podunavske Hrvate, ali su imale znatan utjecaj na njih. Takav pristup je omogućio sagledavanje nekih specifičnih nacionalnih problematika u široj perspektivi iz koje se one mogu bolje razumjeti. U uvjetima oskudnih institucionalnih, organizacijskih, suradničkih i materijalnih resursa, pokretači leksikona odlučili su da on izlazi u manjim svescima. Tako je 1. svezak, koji je obuhvatio slovo A s ukupno 78 članaka, koje je napisalo 23 autora, imao samo 59 stranica. Iako se u njemu ne mogu uočiti neki veći nedostaci i pogreške, svezak djeluje dosta skromno, pa on više ima, kao što je u predgovoru napisao glavni urednik, „karakter pokusnoga ili pilotnog sveska“. Ipak, u njemu su uspostavljena osnovna rješenja i struktura koja su se u sljedećim svescima sve

dosljednije primjenjivala, kao što su: hijerarhijska struktura obrade pojmovničkih natuknica s velikim makropedjskim pregledima općih i temeljnih jedinica, te standardnim i manjim leksikonskim člancima; relativno precizno zadana struktura članaka; autorski značaj članaka naznačen inicijalom imena i prezimenom autora, navođenje osnovne literature (ponegdje i šire), uz neke članke i izvora, a kod biografskih članaka i djela; minimalna zastupljenost ilustracija, uglavnom fotografija i karata. U sljedećih 7 svezaka – od kojih prva tri manja obrađuju slovo B, a najveći 6. svezak sa 104 stranice slovo D – očit je napredak i u povećanju broja suradnika i u leksikografskoj kvaliteti.

Ovaj 9. svezak u tom smislu čini vrhunac dosadašnjeg rada, a možda i nešto više od toga. Prije svega on je daleko veći i ambiciozniji. Obuhvaća slovo H, 179 članaka na 230 stranica. Znatno je porastao broj suradnika (54), a promijenila se i njihova profesionalna i teritorijalna struktura; uz Suboticu glavni suradnički centar je postao Zagreb, a suradnici dolaze, osim iz Subotice i Vojvodine, i iz drugih gradova Hrvatske i Mađarske. Iako su članci autorski, znatno je ujednačeniji njihov leksikografski stil i struktura, pa su neke razlike više povezane s osobitošću natuknica nego li s autorskom „slobodom“.

Za ilustraciju spomenut ću nekoliko članaka. Svezak počinje opsežnim člankom *Habsburgovci* (10. str.), koji je napisao glavni urednik Slaven Bačić. Riječ je o korektnom pregledu povijesti dinastije od početka do gubitka vlasti i sudbine članova dinastije nakon toga, osobito njihova potomka iz naših dana Otta von Habsburga. Unutar toga „upisana“ je povijest Podunavlja i podunavskih Hrvata – Bunjevacica i Šokaca, napose od velikog vala naseljavanja tijekom Bečkog rata potkraj XVII. stoljeća do sloma Monarhije. Članak je opremljen izborom

relevantne literature. I neki drugi pregledni članci takvog tipa napravljeni su u istoj strukturi. No, u dijelu članaka „podunavska problematika“ izdvojena je u posebni dio. Na primjer, u opsežnom članku *Hercegovina* (10,5 str.), drugi dio, polovica članka, opisuje značenje Hercegovine za podunavske Bunjevce. Članak *Hrvatska seljačka stranka* (8 str.), koji je napisao Mario Bara, ima posebnu metodološku i leksikografsku važnost. Zapravo mogao bi se uzeti kao paradigma uspješnog leksikografskog prikazivanja ovakve problematike u posebnim nacionalnim edicijama. Nakon vrlo kratkog uvoda, članak je zapravo pomna rekonstrukcija djelovanja i političkog utjecaja HSS-a među podunavskim Hrvatima – Bunjevcima i Šokcima u kontekstu promjena šireg državnog ustroja i vladajuće politike, strategije političkog djelovanja HSS-a na razini cijele države i u pojedinim segmentima i prilikama te politika i djelovanja različitih HSS-u suprotstavljenih aktera. Valja istaknuti i vrlo koristan i opsežan popis izvora i literature na kraju članka. Središnji je članak u ovom svesku, a sigurno i jedan od najvećih u cijelom leksikonu, članak *Hrvati*, koji zauzima 34 stranice knjige. U osnovi se sastoji od uvoda i dva dijela koje su napisala dvojica autora – Petar Vuković je napisao uvod (2 str.) i drugi dio (*Jezik*, 15,5 str.), a Robert Skenderović prvi dio (*Povijest*, 16 str.). Ta se dva dijela razlikuju – Skenderovićev je dio standardni enciklopedijsko-leksikonski prikaz hrvatske povijesti, u kojem se tek dijelom ulazi u povijest podunavskih Hrvata, a Vukovićev dio u razmatranje jezika u povijesnom i problemsko-tematskom aspektu uključuje i jezičnu problematiku podunavskih Hrvata, koja se potom sustavno izlaže u izdvojenom, zadnjem dijelu članka. Te su razlike mogle proizići iz specifičnosti tema i razlika struka povijest i jezik u

leksikonu, ali mogu ukazivati i na izvjesnu neujednačenost.

Ne bih posebno komentirao biografske članke, jer su uglavnom standardizirani u strukturi i opsegu u dva osnovna tipa: veće biografije, opsega oko 2 stupca (1 stranica), neke i više, kakve su npr. *Han Stjepan* (3,5 stupca), *Holjevac Većeslav* (3,5 stupca) i *Horvat Rudolf* (3 stupca), te osnovne biografije, oko 1 stupca (pola stranice), pa i manje. Opskrbljene su literaturom, tamo gdje je potrebno i popisom djela, a mjestimice i izvorima. Veće i važnije biografije uglavnom su ilustrirane.

I na kraju. Ovo je pionirski rad kako zbog važnosti problematike, tako još više zbog onoga što je i kako postignuto: mala grupa kulturnih entuzijasta bez znatnijeg leksikografskog iskustva i institucionalne potpore realizira veliki kulturni pothvat. Kao leksikografski profesionalac koji uživa privilegij rada u velikoj instituciji s izvrsnim profesionalcima doista sam zadivljen. Svjestan sam da su institucije važne, zapravo presudne, ali pokazuje se da ljudska volja, htijenje da se nešto učini, može biti toliko moćna snaga da postupno nadoknadi nedostatke i rezultira respektabilnom institucijom. Jer, s ovim devetim sveskom Leksikon podunavskih Hrvata vjerujem postaje njihovom nacionalnom institucijom, ili čvrstom jezgrom institucije koja Leksikon objavljuje, što još više obvezuje njegove urednike i suradnike. Neke neujednačenosti ponajprije su rezultat poštivanja autorskih razlika, a ne konceptijske nedosljednosti i nekonzistentnosti projekta. Na kraju krajeva, kad bi i toga bilo, mala je to cijena za ono što je vojvođanska i hrvatska kultura ovim leksikonom dobila.

Slaven Ravlić